

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ

ГЕОГРАФИЈА

РАЗРЕД	СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА	ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА
VI	2	72

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Усвајање темељних знања о Вациони и васионским појавама, Сунчевом систему и Земљи као небеском тијелу и њеним кретањима;
- Разумијевање основних природно-географских и друштвено-географских појава и процеса и њихове међузависности на локалном, регионалном и глобалном нивоу;
- Разумијевање везе између човјека и природне средине коју он својим радом мијења и себи прилагођава у географску средину;
- Уочавање значаја заштите свих географских сфера као еколошког оквира за живот на Земљи, развијање одговорности у погледу заштите животне средине, разумијевање ограничених могућности природних ресурса;
- Развијање способности коришћења географске карте, атласа, глобуса и оријентације у простору;
- Оспособљавање ученика за прикупљање географских информација уз коришћење различитих извора;
- Развијање способности опажања на терену, те способности коришћења статистичких и графичких приказа;
- Оспособљавање ученике за примјену стечених знања и развијање критичког мишљења;
- Подстицање ученике за тимски рад и развијање комуникацијских вјештина.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Разумијевање кретања Земље и посљедица и процеса у Земљиним сферама;
- Уочавање значаја заштите свих сфера као еколошког оквира за живот на Земљи и одговорност човјека у погледу заштите животне средине;
- Разумијевање веза између човјека и природне средине коју он својим радом мијења и себи прилагођава у географску средину;
- Стицање основних знања о васиони и васионским тијелима, Сунчевом систему, облику и величини Земље.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Ред. бр.	Теме	Оквирни број часова
1.	Елементи опште географије	2
2.	Васиона и Земља	4
3.	Земљина кретања	7
4.	Оријентација у простору	7
5.	Картографија	8
6.	Земљина кора – литосфера	13

7.	Ваздушни омотач Земље – атмосфера	8
8.	Водени омотач Земље – хидросфера	9
9.	Билни и животињски свијет на Земљи – биосфера	4
10.	Друштвено-географска обиљежја Земље	10
	Укупно	72

ИСХОДИ УЧЕЊА И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

Наставна тема 1: ЕЛЕМЕНТИ ОПШТЕ ГЕОГРАФИЈЕ (2 часа)

Посебни циљеви:

- Разумјети значај изучавања географије као науке, познавати географске дисциплине и предмет њиховог истраживања.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати и објаснити предмет истраживања географије као науке; - набројати географске дисциплине и објаснити предмет њиховог истраживања; - објаснити значај географије као природне и друштвене науке; - уочити значај рада Јована Цвијића. 	<ul style="list-style-type: none"> - Развој географије, предмет проучавања, подјела и значај географије.

Наставна тема 2: ВАСИОНА И ЗЕМЉА (4 часа)

Посебни циљеви:

- Стећи основне представе о васиони и васионским тијелима.
- Описати Сунчев систем и набројати планете.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати појам васионе, опише врсте небеских тијела и међусобно их разликује; - препознати појам свјетлосне године; - описати Сунчев систем и набројати планете; - објаснити значај Сунца за живот на Земљи; - описати облик Земље и навести њену величину; - навести и објаснити доказе о облику Земље; - уочити значај истраживања васионе; - препознати на географској карти и глобусу континенте и океане и именовати их; - објаснити однос копна и мора на Земљи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Основне представе о васиони и васионским тијелима. - Сунчев систем и његова тијела. - Мјесец и његове карактеристике. - Облик Земље и докази за лоптаст облик. - Основни подаци о величини Земље. - Распоред копна и мора на Земљи.

Наставна тема 3: ЗЕМЉИНА КРЕТАЊА (7 часова)**Посебни циљеви:**

- Објаснити, уз помоћ цртежа, положај Земље у вријеме прољетне и јесење равнодневице, љетне дугодневице и зимске краткодневице, објаснити које су последице тих положаја.
- Навести топлотне појасеве на Земљи, њихове основне карактеристике и показати их на географској карти и глобусу.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ**САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ**

Ученик ће:

- објаснити привидно дневно кретање Сунца;
- разликовати појмове Земљина ротација и Земљина револуција;
- објаснити смјену дана и ноћи;
- разликовати локално и зонално вријеме
- навести у којој временској зони се налази БиХ и РС;
- објаснити, уз помоћ цртежа, положај Земље у вријеме прољетне и јесење равнодневице, љетне дугодневице и зимске краткодневице, објаснити које су последице тих положаја;
- навести топлотне појасеве на Земљи, њихове основне карактеристике и показати их на географској карти и глобусу;
- показати у којем се топлотном појасу налази БиХ и РС;
- образложити значај календара и рачунања времена.

- Појам ротације и последице ротације.
- Појам револуције и последице револуције.
- Основне временске јединице. Календар.

Наставна тема 4: ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ (7 часова)**Посебни циљеви:**

- Објаснити надморску и релативну висину, уочити разлике између надморске и релативне висине.
- Израчунати географску ширину и дужину задатог мјеста на Земљиној површини.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ**САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ**

Ученик ће:

- демонстрирати оријентацију у простору и природи користећи различите методе;
- употријебити компас;
- разликовати паралеле и меридијане и знати их показати на карти и глобусу;
- разликовати географску ширину и дужину;
- израчунати географску ширину и дужину

- Оријентација на хоризонту.
- Оријентација помоћу објеката и појава у природи.
- Оријентација помоћу инструмената.
- Картографска мрежа (мрежа меридијана и паралела).
- Одређивање тачног положаја тачака на Земљи
- Географска ширина, географска дужина.
- Надморска и релативна висина.

<p>задатог мјеста на Земљиној површини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - објаснити надморску и релативну висину; - уочити разлике између надморске и релативне висине; - образложити значај одређивања положаја тачака на Земљиној површини. 	
---	--

Наставна тема 5: КАРТОГРАФИЈА (8 часова)

Посебни циљеви:

- Увидјети разлику представљања Земљине површине на карти и на глобусу.
- Набројати и упоредити методе представљања рељефа на картама, те графички приказати размјер и користити га како би одредили удаљеност.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознати глобус као умањени модел Земље; - објаснити разлику представљања Земљине површине на карти и на глобусу; - препознати географске елементе и садржаје на карти и правилно их тумачити; - набројати врсте географских карата и препознати их на примјеру; - разликовати тематске карте; - дефинисати појам размјера и размјерника; - графички приказати размјер и користити га (одредити удаљеност); - објаснити начин преношења мреже меридијана и паралела са глобуса на карту; - препознати картографске пројекције; - објаснити начине представљања и писања хидрографских елемената на карти; - набројати и упоредити методе представљања рељефа на картама; - објаснити начин писања географских назива. 	<ul style="list-style-type: none"> - Представљање површине Земље на глобусу и карти. - Елементи садржаја карте. - Размјер карте и размјерник. - Врсте карата према размјери. - Пресликавање мреже меридијана и паралела са глобуса на карту - Картографске пројекције. - Картографски знаци. - Подјела карата према садржају. - Начини представљања хидрографије на карти. - Начини представљања рељефа на карти.

Наставна тема 6: ЗЕМЉИНА КОРА – ЛИТОСФЕРА (13 часова)

Посебни циљеви:

- Разумјети како се дешава помијерање литосферних плоча, набројати врсте тектонских покрета и објаснити настанак највећих облика рељефа на копну.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описати унутрашњу грађу Земље; - објаснити настанак Земљине коре и 	<ul style="list-style-type: none"> - Слојевитост грађе Земље. - Минерали и стијене Геолошке ере. - Тектонски покрети (епирогени и орогени).

<p>помјерање литосферних плоча;</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати појам минерала и стијена; - набројати врсте стијена према начину постанка - упознати геолошки развој Земље; - објаснити настанак рељефа под утицајем орогених покрета; - разликовати вјеначне од громадних планина и упоредити њихове карактеристике; - описати изглед и рад вулкана; - показати на карти Свијета вулканске и сеизмичке области; - процјенити позитиван и негативан утицај вулкана; - описати настанак земљотреса, његове негативне посљедице и мјере заштите од земљотреса; - објаснити настанак рељефа под утицајем спољашњих сила; - препознати различите облике рељефа настале радом спољашњих сила. 	<p>Настанак највећих облика рељефа на копну (планине и котлине).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основне карактеристике вулкана. - Карактеристике земљотреса и њихове негативне посљедице. - Процес ерозије. - Облици рељефа настали распадањем стијена, денудацијом, ријечном ерозијом, крашком ерозијом, ледничком ерозијом, еолском ерозијом и абразијом.
---	---

Наставна тема 7: ВАЗДУШНИ ОМОТАЧ ЗЕМЉЕ – АТМОСФЕРА (8 часова)

Посебни циљеви:

- Разликовати климатске факторе и елементе.
- Набројати, картографски лоцирати основне типове климе на Земљи и описати их.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати састав и особине ваздуха и објаснити његов значај за живот човјека; - препознати значај појединих дијелова атмосфере за живот на Земљи; - навести и објаснити основне метеоролошке елементе; - мјерити температуру ваздуха; - набројати локалне вјетрове; - објаснити утицај климатских фактора на елементе климе; - разликовати појмове вријеме и клима; - разликовати инструменте за мјерење климатских елемената; - знати да наброји, картографски лоцира основне типове климе на Земљи и опише 	<ul style="list-style-type: none"> - Атмосфера као смјеса гасова. - Слојевитост атмосфере и њен значај. - Елементи стања атмосфере. - Појам времена и климе. - Климатски фактори. - Распоред основних типова климе на Земљи и њихове особине.

их.	
Наставна тема 8: ВОДЕНИ ОМОТАЧ ЗЕМЉЕ - ХИДРОСФЕРА (9 часова)	
Посебни циљеви:	
<ul style="list-style-type: none"> - На географској карти препознати различите облике разуђености обале. - Препознати на географској карти океане, језера, мочваре и ријеке. - Анализирати проблеме везане за несташицу воде и заштиту вода од загађења, те улогу сваког појединца у заштити животне средине. 	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објаснити кружење воде у природи; - набројати копнене и подземне воде, објаснити појмове везане за њих и показати примјере на карти; - упознати карактеристике и подјелу Свјетског океана; - објаснити основне физичке, хемијске и динамичке процесе у Свјетском океану; - разликовати појам топлих и хладних морских струја; - препознати облике разуђености обале и показати их на географској карти; - образложити значај Свјетског океана; - разликовати различите врсте извора, ријечних токова, ријечних долина и типове ријечних ушћа; - набројати врсте језера према начину постанка; - објаснити појам мочвара и ледника; - анализирати проблеме везане за несташицу воде и заштиту вода од загађења. 	<ul style="list-style-type: none"> - Кружење воде у природи. - Облици разуђености морске обале. - Кретања воде Свјетског океана. - Физичке и хемијске особине морске воде. - Свјетски океан као извор енергије, хране и саобраћајни значај. - Загађење и заштита Свјетског океана. - Карактеристике подземних вода. - Ријеке и њихове особине. - Језера и њихова подјела. - Мочваре. - Ледници. - Проблем несташице и загађења воде на Земљи. - Заштита копнених вода од загађења
Наставна тема 9: БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВИЈЕТ НА ЗЕМЉИ - БИОСФЕРА (4 часа)	
Посебни циљеви:	
<ul style="list-style-type: none"> - Разумјети везу између климе и распрострањања биљног и животињског свијета на Земљи. - Препознати своју улогу у заштити животне средине, појединих биљних и животињских врста у окружењу. 	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати појам биосфере; - објаснити везу између климе и распрострањања биљног и животињског свијета на Земљи; 	<ul style="list-style-type: none"> - Промјена природних зона од екватора ка половима. - Промјена природних зона са порастом надморске висине.

<ul style="list-style-type: none"> - набројати и објаснити најзначајније биљне и животињске врсте у појединим вегетацијским зонама; - набројати најзначајније биљне и животињске врсте у својој локалној средини; - образложити угроженост појединих биљних и животињских врста и значај њихове заштите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Утицај човјека на распоред биљног и животињског свијета на Земљи.
---	---

Наставна тема 10: ДРУШТВЕНО – ГЕОГРАФСКА ОБИЉЕЖЈА ЗЕМЉЕ (10 часова)

Посебни циљеви:

- Разумјети узроке неравномјерне густине насељености на Земљи.
- Разликовати екумену од анекумене и анализирати кретање броја становника на Земљи.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисати појам екумене; - разликовати екумену од анекумене; - анализирати кретање броја становника на Земљи; - објаснити узроке неравномјерне густине насељености; - разликовати наталитет, морталитет и природни прираштај; - набројати врсте миграција и навести њихове узроке; - дефинисати појам урбанизације; - разликовати природну од географске средине; - дефинисати привреду и набројати привредне гране. 	<ul style="list-style-type: none"> - Екумена и анекумена и њихове границе. - Густина насељености. - Кретање броја становника на Земљи. - Природно кретање становништва. - Просторно кретање становништва, појам и врсте. - Појам и подјела насеља. - Процес урбанизације. - Промјена природне средине у географску средину. - Привреда. - Основне привредне дјелатности и њихова подјела.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА

- Математика
- Српски језик
- Историја
- Православна вјеронаука
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Васпитни рад у одјељенској заједници

НАПОМЕНЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

- Кроз сарадњу са Ресурсним центрима благовремено одговорити на индивидуалне потребе ученика које ће се у наставном процесу уочити.
- У самој припреми за наставу потребно је предвидјети и примијенити различите методе и облике

рада и коришћење одговарајућих наставних средстава. Код ових активности треба водити посебно рачуна о узрасту ученика, њиховим менталним способностима, као и њиховим знањима и интересовањима.

- Метод непосредног посматрања треба користити у настави географије, када год је то могуће, како би ученици могли правилно усвојити појмове, описивати географске појаве и процесе, повезати их са посљедицама.
- Ученику, узраста шестог разреда, садржаји у појединим темама могу дјеловати апстрактно, посебно они који се односе на васиону, те је потребно користити метод посматрања и посредног приказивања стварности. То се може остварити коришћењем савремених наставних средстава (визуелних, аудиовизуелних, мултимедијалних) како би ученику приближили садржаје и учинили што јаснијим за разумијевање. У корелацији са садржајима из других наставних предмета ученик проширује и утврђује раније стечена знања.
- Приликом планирања наставе, обезбиједити ученицима одговарајуће материјале за рад, у складу са степеном оштећења вида. Високо слабовидим ученицима припремити материјал на увећаном црном тиску, обезбиједити одговарајуће освјетљење и контраст. Слијепим ученицима писане материјале припремити на брајевом писму. Приликом презентовања слика, графикона, илустрација итд. посветити пажњу детаљном вербалном опису како би слијепи створили што бољу представу о ономе што је визуелно представљено. При томе се може користити нпр. аудио снимак објашњења којег ученик може користити више пута, како би се подсетио.
- Активности везане за садржаје у настави географије могу, поред фронталног рада, бити организоване кроз групни облик рада гдје ће ученици кроз рад са вршњацима показати способности рада у групи, креативност у раду, комуникацијске вјештине и одговорност за тимски рад. Кроз групни или индивидуални облик рада ученици ефикасно могу остварити задатке из појединих наставних тема, кроз истраживање, прикупљање података и представљање резултата.